

KS. TEOFIL DŁUGOSZ

SPOWIEDŹ *TURMATIM* W DIECEZJI KRAKOWSKIEJ
W ROKU 1596

Instrukcja wizytacyjna Kard. Radziwiłła miała m.in. pytanie, czy nie spowiada się *turmatim*.¹

Nie miała tego pytania instrukcja archid. Szyszkowskiego z 1592 r.² Nie ma mowy o tej sprawie w czasach poradziwiłłowskich. Podobne pytanie, jak instrukcja radziwiłłowska, ma instrukcja dla diec. wrocławskiej z r. 1602, ułożona przez archid. Baltazara Neandra: czy jest spowiedź uszna, czy wszystkich naraz rozgrzesza, czy grzesznik poprzestaje na spowiedzi powszechnej.³

Nie mogąc wchodzić w szczegóły, jedno wynika jasno z dekretów reformacyjnych wizytatorów radziwiłłowskich, że nie wykluczano spowiedzi usznej, bo dekrety mówią, by nawet dzieci, małoletnich, *minorenes*, nie spowiadać *turmatim*, albo, by zawsze spowiadać pojedynczo *singulariter*.⁴

¹ Arch. Kap. Krak. nr 16. k. nlb.

Utrum in privatis domibus confessio audiatur?

An confessio turmatim audiatur?

An in sacrario confessio audiatur?

An a sedente et superpiliciato presbytero confessio audiatur?

² Arch. Konsyst. Krak. Nr 1.

³ Jungnitz J., *Visitationsberichte der Diezese Breslau*. Archid. Breslau, s. 31: *An auricalis confessio fiat? An omnes simul absolvat?*

An poenitentiarius sit contentus confessione generali?

⁴ Arch. Kap. Krak. nr 7 K. 121, par. Wietrzychowice: *domi confessiones non audiuntur, nec in sacrario, neque turmatim, neque turmatim ne minorennium quidem.*

Tu chodzi głównie o zasięg spowiedzi *turmatim* na terenie diec. krakowskiej pod koniec XVI w. Stoję na stanowisku, że wizytator dowiedział się raczej za mało, niż za dużo, czyli, że takich wypadków było więcej, aniżeli wizytator zanotował. Określam parafie, w których była ta praktyka, przy pomocy powiatów, bo ani dawne dekanaty, ani obecne nie określałyby tak jasno położenia parafii jak powiat.

Po prawej stronie Wisły spowiadano *turmatim* w pow. Bielsko: par. Grodziec;⁵ w pow. Biała: par. Kęty;⁶ w pow. Wadowice: par. Wadowice;⁷ Łękawica,⁸ Maków,⁹ Leńcze,¹⁰ Wóz-niki;¹¹ w pow. Żywiec: par. Żywiec,¹² Radziechowa,¹³ Rychwałd, Ślemień,¹⁴ Gilowice;¹⁵ w pow. Myślenice: par. Gruszów;¹⁶ w pow. Kraków: par. Krzęcin,¹⁷ Mogilany;¹⁸ w pow. Dąbrowa: par. Szczucin¹⁹ i Wietrzychowice.²⁰

Po lewej stronie Wisły spowiadano *turmatim* w pow. Będzin: par. Siemunia;²¹ w pow. Chrzanów: par. Trzebinia;²² w pow. Olkusz: par. Wolbrom,²³ Sławków;²⁴ w pow. Miechów: par.

⁵ Arch. Kap. Krak., nr 15, k. 181 vo.

⁶ Arch. Kap. Krak., nr 17, K 39 vo.

⁷ l. c. K. 165 vo.

⁸ l. c. K. 27.

⁹ l. c. K. 170 vo.

¹⁰ l. c. K. 207 vo.

¹¹ l. c. K. 189.

¹² l. c. K. 32.

¹³ l. c. K. 19.

¹⁴ l. c. K. 27.

¹⁵ Arch. Kap. Krak., nr 7, K. 64.

¹⁶ Arch. Kap. Krak., nr 17, K. 200.

¹⁷ l. c. K. 236 vo.

¹⁸ Arch. Kap. Krak., nr 7, K. 155, ale wówczas w dek. Opatowiec.

²⁰ l. c. K. 161, ale wówczas w dek. Opatowiec.

²¹ Arch. Kap. Krak., nr 15, K. 179.

²² Arch. Kap. Krak., nr K. 128 vo.

²³ Arch. Kap. Krak., nr 15, K. 62 vo.

²⁴ Arch. Kap. Krak., nr 17, K. 75 vo.

Tczyca,²⁵ Szreniawa,²⁶ Biórków,²⁷ Proszowice;²⁸ w pow. Stopnica: par. Janina,²⁹ Swiniary;³⁰ w pow. Pińczów. par. Kościelec,³¹ Chroberz,³² Michałów,³³ Koszyce;³⁴ w pow. Włoszczowa: par. Irządze,³⁵ Nakło;³⁶ w pow. Kielce par. Dębno;³⁷ w pow. Końskie par. Chlewiska;³⁸ w pow. Kozienice par. Policzna;³⁹ w pow. Łuków: par. Okrzeja.⁴⁰

Parafij, w których spowiadano *turmatim*, było stosunkowo niewiele, ale ciągną się one poprzez całe terytorium diec. krakowskiej od Bielska i Będzina po Łuków. Nadto trzeba nadmienić, że nie posiada Arch. Konsyst. czy Kapit. Krak. wszystkich sprawozdań wizytacyjnych z czasów Radziwiłła.

²⁵ Arch. Kap. Krak., nr 15, K. 40.

²⁶ l. c. K. 48.

²⁷ Arch. Kap. Krak. nr 10, k. 164.

²⁸ l. c. K. 157 vo.

²⁹ l. c. K. 31 vo.

³⁰ Arch. Kap. Krak., nr 7, d. 158.

³¹ Arch. Kap. Krak., nr 17, K. 65.

³² Arch. Kap. Krak., nr 10, k. 80.

³³ l. c., K. 89.

³⁴ l. c., K. 210.

³⁵ Arch. Kap. Krak., nr 15, k. 93.

³⁶ l. c., K. 96.

³⁷ Arch. Kap. Krak., nr 7, K. 161 vo.

³⁸ Arch. Kap. Krak., nr 14, K. 5 vo.

³⁹ l. c., K. 71.

⁴⁰ l. c., K. 109 vo.